

«Τα δικαιώματα του κατηγορουμένου στην ανάκριση και την προανάκριση –
Ακυρότητες»

Εισήγηση στο Επιμορφωτικό Πρόγραμμα της Εθνικής Σχολής Δικαστικών
Λειτουργών «Ποινική Προδικασία – Ακυρότητες στην Ποινική Δίκη»
23.9.2021

(με την παρούσα εισήγηση επιχειρείται μια συνοπτική επισκόπηση της νομολογίας αναφορικά με τις ακυρότητες που προκύπτουν από την παραβίαση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου κατά την προδικασία και, ειδικότερα, την αυτεπάγγελτη προανάκριση, την προανάκριση και την κύρια ανάκριση)

Εισαγωγή:

Η ποινική δίκη παρουσιάζει δύο θεμελιώδεις όψεις και δη την ανάγκη να δοθεί απάντηση στο έγκλημα και να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών στην έννομη τάξη, κατά τρόπο ταχύ και αποτελεσματικό, και την ανάγκη προστασίας του κατηγορουμένου από την ενδεχόμενη καταχρηστική άσκηση σε βάρος του της ποινικής καταστολής (Λ. Μαργαρίτη «Εμβάθυνση στην Ποινική Δικονομία», 2016, σελ. 218 – 219). Οι δικονομικές ακυρότητες είναι οι κυρώσεις για παραβάσεις δικονομικών πράξεων ή εγγράφων της ποινικής διαδικασίας και αποσκοπούν στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων της δίκαιης δίκης και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου (Αδ. Παπαδαμάκη «Ποινική Δικονομία», 2008, σελ. 203). Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (Ν. 4620/2019, ΦΕΚ Α' 96/11.6.2019) διατήρησε τη διάκριση των ακυροτήτων σε απόλυτες (άρ. 171 ΚΠΔ) και σχετικές (άρ. 172 ΚΠΔ) και τυποποίησε ρητά τη διάκριση αυτή (άρ. 170 ΚΠΔ). Οι άκυρες δικονομικές πράξεις συνιστούν μεν υποστατές και πλήρεις κατά το πραγματικό τους μέρος πράξεις, οι οποίες, όμως, εξαιτίας της ελαττωματικότητάς τους, δεν δύνανται να παράγουν έννομα αποτελέσματα. Οι άκυρες δικονομικές πράξεις, ανάλογα με τη βαρύτητα της ελαττωματικότητάς τους, διακρίνονται σε απολύτως άκυρες και σχετικώς άκυρες, ήτοι πράξεις των οποίων η ακυρότητα εξετάζεται αυτεπαγγέλτως σε κάθε στάση της δίκης (απόλυτη ακυρότητα) και πράξεις των οποίων η ακυρότητα εξετάζεται μόνο κατόπιν πρότασης του εισαγγελέα ή του έχοντος έννομο συμφέρον διαδίκου (σχετική ακυρότητα) (αιτιολογική έκθεση Ν. 4620/2019). Οι ακυρότητες, επίσης, διακρίνονται, ανάλογα με το χρονικό σημείο εμφάνισής τους, σε ακυρότητες της προδικασίας, η οποία συμπεριλαμβάνει την αυτεπάγγελτη προανάκριση, την προκαταρκτική εξέταση, την προανάκριση, την ανάκριση και την ενώπιον των Δικαστικών Συμβουλίων διαδικασία, και της διαδικασίας στο ακροατήριο (προπαρασκευαστικής και κύριας) (Π. Παπανδρέου σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 900).

Ειδικότερα, αναφορικά με την υπεράσπιση του κατηγορουμένου, κατά την προδικασία, κατά τη διάταξη του άρθρου 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ (κυρωτικός νόμος 4620/2019), ακυρότητα που λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως

υπόψη από το δικαστήριο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Άρειο Πάγο, και ιδρύει λόγο τόσο έφεσης, όσο και αναίρεσης, σύμφωνα με τα άρθρα 478 παρ. 1 α), 484 παρ. 1 α) και 510 παρ. 1 Α ΚΠΔ, προκαλείται και αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις που καθορίζουν την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου ή του προσώπου στο οποίο αποδίδεται η πράξη κατά την προανακριτική εξέταση και την άσκηση των δικαιωμάτων που τους παρέχονται από τον νόμο, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ, που κυρώθηκε με το Ν.Δ. 53/1974), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και τον Χάρτη Θεμελιωδών Ελευθεριών της Ε.Ε. Η μη τήρηση της διάταξης του άρθρου 171 παρ. 1 περ. 1 δ ΚΠΔ επιφέρει απόλυτη ακυρότητα μόνον ως προς τον θιγόμενο κατηγορούμενο που μπορεί και να την επικαλεστεί και όχι ως προς τον συγκατηγορούμενό του, πολύ δε περισσότερο όχι ως προς τον παριστάμενο προς υποστήριξη της κατηγορίας, ο οποίος αποκλείεται από το ρυθμιστικό πεδίο της εν λόγω διάταξης λόγω του χαρακτήρα της ως κλειστού κανόνα δικαίου που δεν επιδέχεται αναλογική ερμηνεία (Θ. Δαλακούρα «Η παραβίαση του δικαιώματος υπερασπίσεως και οι συνέπειες της», ΠοινΧρ 2016.641, Π. Παπανδρέου σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 917, επίσης: ΑΠ 583/1997 ΠοινΧρ 1998.138, ΣυμβΑΠ 1701/1998 ΠοινΔικ 1999.350).

- αυτεπάγγελτη προανάκριση (άρ. 245 παρ. 2 ΚΠΔ):

Η αυτεπάγγελτη προανάκριση ενεργείται δίχως εισαγγελική παραγγελία, κατ' άρθ. 245 παρ. 2 ΚΠΔ, σε δύο περιπτώσεις, ήτοι: 1. όταν από την καθυστέρηση συντρέχει άμεσος κίνδυνος απώλειας των αποδεικτικών στοιχείων ή δυσχέρεια πραγματοποίησης συγκεκριμένης ανακριτικής πράξης ή κτήσης αποδεικτικού στοιχείου στο μέλλον και 2. όταν πρόκειται για αυτόφωρο κακούργημα ή πλημμέλημα (άρ. 242 παρ. 1, 2 ΚΠΔ). Ο Ν. 4620/2019 δε προσέθεσε ως πρώτη προϋπόθεση για τη διενέργεια αυτεπάγγελτης προανάκρισης την ύπαρξη ενδείξεων τέλεσης αδικήματος οριοθετώντας το πεδίο εφαρμογής της και αποκλείοντας προληπτική δράση. Η κρίση δε περί συνδρομής άμεσου κινδύνου ανήκει αποκλειστικά στο προανακριτικό όργανο και δεν συνδέεται με το εάν τελέστηκε ή όχι έγκλημα, αλλά εάν υπάρχει κίνδυνος να χαθούν ίχνη πιθανώς τελεσθείσας αξιολογικής πράξεως, όπως εξασφάλιση αποδεικτικών μέσων, ιχνών, τοξικολογικές εξετάσεις προ ταφής (Αθ. Κονταξή «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2006, σελ. 1534 – 1535, όμοια: ΣυμβΑΠ 666/2001 ΠοινΧρ 2002.2016, ΑΠ 1123/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Βέβαια, υφίσταται και αντίθετη άποψη, ήτοι ότι η ερμήνη των προϋποθέσεων του άρθ. 245 παρ. 2 ΚΠΔ διενέργεια αστυνομικής προανάκρισης επάγεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθ. 171 παρ. 1 περ. β ΚΠΔ (Μ. Παπαχρήστου σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 1375).

Σύμφωνα με το άρ. 72 ΚΠΔ «Την ιδιότητα του κατηγορουμένου την αποκτά εκείνος εναντίον του οποίου ο εισαγγελέας άσκησε ρητά την ποινική δίωξη και εκείνος στον οποίο σε οποιοδήποτε στάδιο της ανάκρισης αποδίδεται η αξιόποινη πράξη». Η διάταξη αυτή είναι όμοια με αυτή του άρ. 72 πρ. ΚΠΔ, ως αντικ. με άρ. 7 Ν. 3346/2005, ενώ στην έννοια της ανάκρισης συμπεριλαμβάνεται και η προανάκριση. Επομένως, οι τρόποι κτήσης της ιδιότητας του κατηγορουμένου είναι δύο: 1) η άσκηση της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα και 2) η απόδοση της αξιόποινης πράξης σε οποιοδήποτε στάδιο της ανάκρισης ή της προανάκρισης, αρκεί να προκύπτουν υπόνοιες σε βάρος του από το υλικό της δικογραφίας (Γ. Νούσιαλη σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 419). Σύμφωνα, επίσης, με το άρ. 105 παρ. 1 ΚΠΔ «Όταν ενεργείται προανάκριση σύμφωνα με το άρθρο 245 παρ. 2, η εξέταση γίνεται όπως ορίζεται στις διατάξεις των άρθρων 273 και 274 και εκείνος που εξετάζεται έχει τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 95, 96, 97, 98, 100, 101 και 104». Βέβαια, ήδη με το άρ. 2 παρ. 2 Ν. 2408/1996, με το οποίο αντικ. το άρ. 105 πρ. ΚΠΔ, κατέστη υποχρεωτικό εκείνος που έχει συλληφθεί ως δράστης ή σε βάρος του οποίου υπάρχουν υπόνοιες ότι ενέχεται στην πράξη για την οποία διεξάγεται προανάκριση, χωρίς προηγούμενη εισαγγελική παραγγελία, να εξετάζεται σύμφωνα με ό,τι ισχύει για την εξέταση κάθε κατηγορουμένου, ώστε να αποκλείεται το τέχνασμα της «μαρτυροποίησης» του και να διασφαλίζεται το υπερασπιστικό του δικαίωμα (ΟΛΑΠ 2/1999 ΝοΒ 2000 (510), ΠοινΔικ 2000 (30), ΠοινΧρ 1999 (811), Υπερ. 2000 (268), ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΟΛΑΠ 1/2004 ΠοινΛογ 2004 (523), ΠοινΧρ 2005 (113), ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

Ειδικότερα, ο εξεταζόμενος κατά την αυτεπάγγελτη προανάκριση έχει τα κάτωθι δικαιώματα:

1) δικαίωμα σε ενημέρωση: άρ. 95 ΚΠΔ (άρ. 99 Α παρ. 1, 2 πρ. ΚΠΔ): Ο κατηγορούμενος δικαιούται να ενημερώνεται αμέσως, προφορικά ή εγγράφως, κατά τρόπο κατανοητό, όσον αφορά (τουλάχιστον) τα ακόλουθα δικαιώματα του: α) δικαίωμα παράστασης με συνήγορο, β) δικαίωμα και προϋποθέσεις παροχής δωρεάν νομικών συμβουλών, γ) δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την κατηγορία, δ) δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης, ε) δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης, καθώς και για τις συνέπειες της παραίτησης από την άσκηση των δικαιωμάτων του. Η ενημέρωση και η απάντηση του κατηγορουμένου βεβαιώνονται δια εκθέσεως (άρ. 148 επ. ΚΠΔ). Ειδικότερα, το δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την κατηγορία αφορά και τη νομική και την πραγματική βάση της κατηγορίας, ήτοι τα πραγματικά περιστατικά της κατηγορίας (Λ. Μαργαρίτη «Γνώση της κατηγορίας και βαρύτερος χαρακτηρισμός της πράξης» ΠοινΔικ 2014.510).

2) δικαίωμα χορήγησης εγγράφου περί των δικαιωμάτων: άρ. 96 ΚΠΔ (άρ. 99 Α παρ. 3, 4 πρ. ΚΠΔ): Ο κατηγορούμενος που συλλαμβάνεται ή κρατείται λαμβάνει έγγραφο όπου καταγράφονται τα δικαιώματα του (έγγραφο ενημέρωσης) και δη: α) δικαίωμα παράστασης με συνήγορο, β) δικαίωμα και προϋποθέσεις παροχής δωρεάν νομικών συμβουλών, γ) δικαίωμα ενημέρωσης

σχετικά με την κατηγορία, δ) δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης, ε) δικαίωμα σιωπής, στ) δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας, ζ) δικαίωμα ενημέρωσης των προξενικών αρχών και ενός επιπλέον προσώπου της επιλογής του, η) δικαίωμα σε επείγουσα ιατρική περίθαλψη, θ) ανώτατο αριθμό ωρών ή ημερών κατά τις οποίες ο κατηγορούμενος δύναται να στερηθεί της ελευθερίας του προτού προσαχθεί ενώπιον δικαστικής αρχής και ι) πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες προσβολής του νόμιμου χαρακτήρα της σύλληψης ή της κράτησης. Το έγγραφο αυτό συντάσσεται σε κατάλληλη γλώσσα, άλλως κατανοητή, και χορηγείται στον κατηγορούμενο προ της εξέτασης του.

3) δικαίωμα ενημέρωσης προσώπου της επιλογής του κατηγορουμένου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας: 97 ΚΠΔ (99 Β πρ. ΚΠΔ): Ειδικά αναφορικά με τον ανήλικο κατηγορούμενο ενημερώνεται ο ασκών τη γονική μέριμνα και, σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, άλλο ενδεδειγμένο ανήλικο πρόσωπο ή αρμόδια για την προστασία των ανηλικών αρχή.

4) δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας: άρ. 98 ΚΠΔ (99 Γ πρ. ΚΠΔ).

5) δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο: άρ. 105 παρ. 2 ΚΠΔ: Ο κατηγορούμενος δεν εξετάζεται από την αστυνομία (ή άλλη αρχή επιβολής του νόμου ή δικαστική αρχή) προτού ασκήσει το δικαίωμα πρόσβασης σε συνήγορο.

6) δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας: άρ. 100 ΚΠΔ (άρ. 101 πρ. ΚΠΔ): Το δικαίωμα αυτό ασκείται προ της εξέτασης του κατηγορουμένου, ανεξάρτητα από το διορισμό ή μη συνηγόρου. Το δικαίωμα αυτό ικανοποιείται μετά την υποβολή γραπτής αίτησης.

7) δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης: άρ. 101 ΚΠΔ. Το δικαίωμα διερμηνείας και μετάφρασης (ουσιωδών εγγράφων ή χωρίων εγγράφων της ποινικής διαδικασίας) εξειδικεύεται περαιτέρω στο άρ. 237 ΚΠΔ, όπου προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι, σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, η έγγραφη μετάφραση μπορεί να αντικατασταθεί από προφορική μετάφραση ή προφορική σύνοψη του περιεχομένου των ουσιωδών εγγράφων (παρ. 2), όπως συμβαίνει στην περίπτωση της αυτεπάγγελτης προανάκρισης που το χρονικό πλαίσιο είναι περιορισμένο, καθώς και ότι ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να παραιτηθεί από το δικαίωμα μετάφρασης εγγράφων υπό την προϋπόθεση ότι έχει προηγουμένως συμβουλευθεί συνήγορο ή ότι έχει με άλλον τρόπο λάβει πλήρη γνώση των συνεπειών της παραίτησης (παρ. 4). Η διερμηνεία, η προφορική μετάφραση εγγράφων και η παραίτηση από το δικαίωμα μετάφρασης βεβαιώνονται δια εκθέσεως (άρ. 148 επ. ΚΠΔ) ή γίνεται ειδική μνεία στην έκθεση εξέτασης κατηγορουμένου. Η παραβίαση του άρ. 237 ΚΠΔ (άρ. 236 Α πρ. ΚΠΔ) συνιστά απόλυτη ακυρότητα κατά το άρ. 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ (ΓριμΕφΑθ 3242/2016 ΠοινΧρ 2016.627). Ειδικότερα, ως κρίθηκε, η παράλειψη του Δικαστηρίου να διακριβώσει αυτοβούλως την ανάγκη διορισμού ή μη διερμηνέα του κατηγορουμένου, παρά την έλλειψη δήλωσης του ότι αγνοεί ή δεν γνωρίζει επαρκώς την ελληνική γλώσσα, επιφέρει

απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, κατ' άρθρ. 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ, χωρίς να ασκεί επιρροή το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος έδωσε κάποιες διευκρινήσεις στην ελληνική γλώσσα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας (ΑΠ 729/2020 ΠοινΧρ 2021.90). Η υποχρέωση του διενεργούντος την οικεία διαδικαστική πράξη να διαπιστώνει οίκοθεν «με κάθε πρόσφορο μέσο» αν ο κατηγορούμενος ομιλεί και κατανοεί την Ελληνική και, σε αποφατική περίπτωση, να του διορίζει διερμηνέα της μητρικής γλώσσας του ή άλλης γλώσσας που γνωρίζει επαρκώς, κατ' άρθρ. 233 παρ. 1 δ' ΚΠΔ, δεν αδρανεί εκ μόνου του λόγου ότι ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του δεν ζήτησαν τον διορισμό διερμηνέα (Ηλ. Αναγνωστόπουλου «Τα δικαιώματα διερμηνείας, μετάφρασης και ενημέρωσης – Η νομολογιακή πρόσληψη και ο νέος ΚΠΔ» ΠοινΧρ 2019.481). Ο κατηγορούμενος δε δικαιούται να ασκήσει αντιρρήσεις κατά της απόφασης με την οποία κρίθηκε ότι δεν είναι αναγκαία η παροχή διερμηνείας ή όταν η διερμηνεία είναι ανεπαρκής, επί των οποίων κατά την προδικασία αποφασίζει ο εισαγγελέας και κατά την κύρια ανάκριση το δικαστικό συμβούλιο, σύμφωνα με το άρθρ. 233 παρ. 1 ΚΠΔ.

8) δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης: άρθρ. 104 ΚΠΔ (άρθρ. 103 Α παρ. ΚΠΔ). Το δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησής του κατηγορουμένου, ως ειδικότερη έκφραση του δικαιώματός για «δίκαιη δίκη», που του εξασφαλίζει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, καθώς και το δικαίωμά του από το άρθρο 223 παρ. 4 ΚΠΔ να αρνηθεί την κατάθεση περιστατικών, από τα οποία θα μπορούσε να προκύψει η ενοχή του για αξιόποινη πράξη, διακηρύσσεται και στο άρθρο 14 παρ. 3 εδ. ζ του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, που κυρώθηκε με το Ν. 2462/1997, και έχει, κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, υπερνομοθετική ισχύ, κατά το οποίο «κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα απολαύει σε πλήρη ισότητα», μεταξύ των άλλων, και την εγγύηση «να μην εξαναγκάζεται να καταθέσει εναντίον του εαυτού του ή να ομολογήσει την ενοχή του» (ΑΠ 648/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Εξάλλου, όμοιο αποτέλεσμα με τον εξαναγκασμό του κατηγορουμένου να καταθέσει εναντίον του επάγεται και η μετά την κτήση της ιδιότητας του κατηγορουμένου λήψη υπόψη, χωρίς τη συναίνεσή του, όσων επιβαρυντικών για τον ίδιο είχε αυτός καταθέσει σε χρόνο προγενέστερο της κτήσεως της ιδιότητας αυτής (ΟΛΑΠ 1/2004 ΠοινΛογ 2004.523, ΠοινΧρ 2005.113). Εντούτοις, σύμφωνα με την ΟΛΑΠ 2/2021 (ΤΝΠ) παραβίαση της αρχής της μη αυτοενοχοποίησης του κατηγορουμένου επέρχεται μόνο με την αποδεικτική αξιοποίηση εκ μέρους του δικαστηρίου των ως άνω εγγράφων (απολογίας και μαρτυριών αυτού καταθέσεων) και όχι με την αξιοποίηση του υποβληθέντος από τον ίδιο απολογητικού υπομνήματος, καθώς και του υποβληθέντος από τον ίδιο υπομνήματος εγγράφων εξηγήσεων κατά τη διάρκεια προανακριτικής εξέτασης.

Η παρ. 3 του άρθρ. 105 ΚΠΔ προβλέπει ρητά ότι η κατά παράβαση του άρθρου αυτού εξέταση του κατηγορουμένου είναι άκυρη και δεν λαμβάνεται υπόψη. Ειδικότερα, ως κρίθηκε, απαγορεύεται η αποδεικτική αξιοποίηση σε βάρος του κατηγορουμένου της έγγραφης ένορκης εξέτασής του, που έγινε

κατά τη διενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασης, ή της ένορκης κατάθεσης που έδωσε κατά τη διενέργεια της αυτεπάγγελτης προανάκρισης και πριν στραφούν οι υπόνοιες εναντίον του. Η λήψη υπόψη και η αποδεικτική αξιοποίηση εκ μέρους του δικαστηρίου, των μαρτυριών καταθέσεων, οι οποίες δόθηκαν πριν ο εξετασθείς αποκτήσει την ιδιότητα του κατηγορουμένου με κάποιον από τους τρόπους που αναφέρονται στο άρθρο 72 ΚΠΔ, δημιουργεί απόλυτη ακυρότητα κατά τα άρθρα 171 παρ. 1 περ. δ και 510 παρ. 1 Α) ΚΠΔ, διότι αφορά την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και ειδικότερα το δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησής του (ΟΛΑΠ 1/2004 ο.π., ΣυμβΑΠ 1750/2008 ΠοινΔικ 2009.287, ΑΠ 648/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Επίσης, κρίθηκε ότι η αποδεικτική αξιοποίηση ανώμοτης κατάθεσης του κατηγορουμένου, προς στήριξη της καταδικαστικής κρίσης του Δικαστηρίου της ουσίας, χωρίς την παρουσία συνηγόρου και χωρίς να εξηγηθούν τα από τα άρθρα 103 και 104 του (πρ.) ΚΠΔ δικαιώματα, παραβίασε το δικαίωμα σιωπής και μη αυτοενοχοποίησής του και προκλήθηκε απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας από το άρθρο 510 παρ. 1 Α) σε συνδ. με το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ (ΑΠ 697/2019 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Εντούτοις, η απόλυτη αυτή ακυρότητα, η οποία δημιουργείται από τη λήψη υπόψη και την αξιολόγηση από το Δικαστήριο της ένορκης ή ανώμοτης καταθέσεως, που λήφθηκε στα πλαίσια της αυτεπάγγελτης προανακρίσεως, από τον εξεταζόμενο ως μάρτυρα ύποπτο και στη συνέχεια κατηγορούμενο για την ερευνώμενη αξιόποινη πράξη, δεν επέρχεται όταν ο κατηγορούμενος κατά την απολογία του στο Δικαστήριο αναφέρεται και επιβεβαιώνει το περιεχόμενο της καταθέσεώς του αυτής, θέλοντας να αποτελέσει αυτή οργανικό περιεχόμενο της απολογίας του και να ενσωματωθεί με αυτή (ΑΠ 7/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1315/2006 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠοινΛογ 2006.1238). Τα ανωτέρω, ισχύουν πολύ περισσότερο αν ληφθεί υπόψιν, ότι με την λαμβανομένη μεταγενεστέρως νομίμως απολογία, επιτυγχάνεται επανάληψη της κύριως ενεργηθείσης προηγούμενης δικονομικής πράξεως, η οποία όχι μόνο δεν απαγορεύεται, αλλά αντιθέτως επιβάλλεται από τη διάταξη του άρθρου 176 παρ. 3 του (πρ.) Κ.Π.Δ. (ήδη 176 παρ. 4 ΚΠΔ) (ΣυμβΑΠ 645/2004 ΠοινΛογ 2004.733, ΠοινΧρ 2005.226, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΠλημΒόλ 203/2015 ΠοινΔικ 2015.1159). Προσέτι δε, κρίθηκε ότι η αποδεικτική αξιοποίηση κατάθεσης προσώπου κατά του οποίου, κατά τον χρόνο εξετάσεώς του, στο πλαίσιο της αυτεπαγγέλτως ενεργούμενης (αστυνομικής) προανακρίσεως, δεν υφίστανται υπόνοιες περί τελέσεως της αξιόποινης πράξεως, δια την οποία ενεργείται η αυτεπάγγελτη προανάκριση, δεν επάγεται ακυρότητα, εφόσον εν συνεχεία και, αφότου ανακλύψουν σε βάρος του υπόνοιες, εξετασθεί όπως ορίζεται στις διατάξεις των άρθρων 273 και 274 Κ.Π.Δ. και παρασχεθούν σ' αυτόν τα δικαιώματα που αναφέρονται στα άρθρα 103 και 104 (πρ.) Κ.Π.Δ. (ΣυμβΑΠ 645/2004 ο.π.).

Ειδικότερα ζητήματα:

1) Οι ενεργήσαντες την αυτεπάγγελτη προανάκριση (γενικοί ή ειδικοί) προανακριτικοί υπάλληλοι οφείλουν να ειδοποιήσουν τον εισαγγελέα με το ταχύτερο μέσο και να υποβάλλουν χωρίς χρονοτριβή τις εκθέσεις που

συνέταξαν, μόλις ολοκληρώσουν όλες τις αναγκαίες ανακριτικές πράξεις για την βεβαίωση του εγκλήματος και την ανακάλυψη του δράστη. Εφόσον εξακολουθούν τη διενέργεια ανακριτικών πράξεων μετά την υποβολή του φακέλου στον εισαγγελέα και την άσκηση ποινικής δίωξης με παραγγελία κύριας ανάκρισης, υφίσταται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθ. 171 παρ. 1 περ. β ΚΠΔ (Μ. Παπαχρήστου σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 1375, 1386, καθώς και ΕγκΕισΑΠ 12/2007 www.eisap.gr). Η μόνη δυνατότητα, μετά την άσκηση ποινικής δίωξης με παραγγελία κύριας ανάκρισης, εφόσον είναι αναγκαία η διενέργεια συγκεκριμένων ανακριτικών πράξεων εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων, είναι η ανάθεση αυτών εκ μέρους του ανακριτή, κατ' άρθ. 249 παρ. 2, 3 ΚΠΔ.

2) Η αυτεπάγγελτη προανάκριση περατώνεται και χωρίς την απολογία του κατηγορουμένου, καθώς η διάταξη του άρθρου 245 παρ. 1 ΚΠΔ που ορίζει ότι η προανάκριση περατώνεται μόνο αφού κληθεί ο κατηγορούμενος να απολογηθεί ισχύει μόνο στην τακτική και όχι στην λεγόμενη «αστυνομική» προανάκριση, δεδομένου μάλιστα του κατεπείγοντα χαρακτήρα της και του περιορισμένου χρονικού πλαισίου (ΣυμβΑΠ 1314/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠοινΧρ 2011.583, ΑΠ 1123/2011 ο.π).

3) Όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθ. 279 παρ. 1 ΚΠΔ και 6 παρ. 2 Σ., ο συλλαμβανόμενος οδηγείται στον εισαγγελέα εντός 24 ωρών από τη σύλληψη του και, εάν η σύλληψη πραγματοποιήθηκε εκτός της έδρας του εισαγγελέα, στον απολύτως αναγκαίο χρόνο για τη μεταφορά του, ενώ μετά την πάροδο των χρονικών αυτών ορίων τελείται το αδίκημα της παράνομης κατακράτησης, κατ' άρθ. 325 ΠΚ (ΣυμβΠλημΘεσ 542/1991 Υπερ. 1991.913, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) (πρβ. και άρθ. 418 παρ. 1 ΚΠΔ) (βλ. και ΕγκΕισΑΠ 10/2019 ΠοινΔικ 2019.1225). Επίσης, αναφορικά με τα πλημμελήματα που τελούνται επ' αυτοφώρω, το άρθ. 419 εδ. α' ΚΠΔ ορίζει ότι «Αν η εκδίκαση της υπόθεσης πρόκειται να γίνει την επόμενη ημέρα, ο εισαγγελέας μπορεί να διατάξει την κράτηση του κατηγορουμένου στο αστυνομικό κρατητήριο, αλλά αυτή δεν επιτρέπεται να παραταθεί περισσότερο από είκοσι τέσσερις ώρες από την προσαγωγή...», η δε προθεσμία των 24 ωρών υπολογίζεται σύμφωνα με το άρθ. 168 παρ. 1 εδ. τελ. ΚΠΔ, ήτοι διαρκεί όλη την επόμενη ημέρα μετά την έναρξη της (Δ. Χιόνη σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 2335).

- Προανάκριση (άρθ. 245 παρ. 1 ΚΠΔ):

Η προανάκριση, η οποία δεν αποτελεί πλέον τρόπο κίνησης της ποινικής δίωξης (άρθ. 43 παρ. 1 ΚΠΔ), διενεργείται μόνο στις περιπτώσεις των άρθ. 244 παρ. 3 εδ. δ' ΚΠΔ (ανάσυρση της δικογραφίας από το αρχείο εξαιτίας αποκάλυψης δράστη), 322 παρ. 3 εδ. α' περ. γ ΚΠΔ (προσφυγή ενώπιον του εισαγγελέα εφετών κατά της απευθείας κλήσης και παραγγελία εισαγγελέα εφετών προς συμπλήρωση αποδεικτικού υλικού) και 323 εδ. γ' περ. γ ΚΠΔ (προσφυγή προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας ενώπιον του συμβουλίου εφετών

και βούλευμα προς συμπλήρωση αποδεικτικού υλικού), καθώς και του άρ. 43 παρ. 2 ΚΠΔ (μετά τη διαβίβαση διογραφίας για πλημμέλημα προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας στον εισαγγελέα εφετών και ο τελευταίος κρίνει ότι είναι αναγκαία η συμπλήρωση του αποδεικτικού υλικού). Επομένως, το πεδίο της τακτικής προανάκρισης είναι συρρικνωμένο και αφορά, ιδίως, τη συγκέντρωση αποδεικτικού υλικού.

Σύμφωνα με το άρ. 106 ΚΠΔ, ο κατηγορούμενος μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματα που απορρέουν από τα άρ. 89 έως 104 ΚΠΔ, πλην του άρ. 99 παρ. 3 ΚΠΔ, δηλαδή κατά την προανάκριση δεν υφίσταται υποχρέωση διορισμού συνηγόρου εκ μέρους του προανακριτικού υπαλλήλου. Ειδικότερα, ο κατηγορούμενος κατά την τακτική προανάκριση, πέραν των όσων ήδη εκτέθηκαν, έχει τα κάτωθι δικαιώματα:

1) δικαίωμα διορισμού συνηγόρου: άρ. 89 ΚΠΔ (άρ. 96 πρ. ΚΠΔ): δικαίωμα εκπροσώπησης από έναν ή δύο συνηγόρους που διορίζονται με προφορική δήλωση κατά την απολογία του κατηγορουμένου ή με έγγραφη δήλωση κατά τις διατυπώσεις του άρ. 42 παρ. 2 εδ. β' και γ' ΚΠΔ. Ο διορισμός παρέχει στο συνήγορο την εξουσία να εκπροσωπεί τον εντολέα του σε όλες τις διαδικαστικές πράξεις που αφορούν τη συγκεκριμένη ποινική υπόθεση, εκτός αν η πληρεξουσιότητα παρέχεται για ορισμένες μόνο από τις πράξεις αυτές. Η γενική πληρεξουσιότητα περιλαμβάνει την άσκηση των ενδίκων μέσων, εφόσον αυτό μνημονεύεται ρητά.

2) δικαίωμα παραίτησης από το δικαίωμα εκπροσώπησης δια συνηγόρου: άρ. 90 ΚΠΔ (άρ. 96 παρ. 3 πρ. ΚΠΔ). Προϋποτίθεται η προηγούμενη ενημέρωση του κατηγορουμένου κατά τρόπο σαφή, επαρκή και κατανοητό, προφορικά ή εγγράφως, για το περιεχόμενο του δικαιώματος αυτού και τις συνέπειες της παραίτησης του, η οποία αποδεικνύεται δια της εκθέσεως που συντάσσεται κατά το άρ. 95 ΚΠΔ, καθώς παραβίαση του άρθρου αυτού συνιστά απόλυτη ακυρότητα (ΕγκΕισΠρωτΘεσ 1729/1999 Υπερ. 1999.1256, ΠοινΛογ 1999.658). Η παραίτηση από το δικαίωμα του αυτό ανακαλείται ελεύθερα σε κάθε στάδιο της ποινικής διαδικασίας (άρ. 99 τελ. εδ. ΚΠΔ). Η παραίτηση γίνεται κατά τις διατάξεις του άρ. 89 ΚΠΔ.

3) δικαίωμα παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας: άρ. 91 ΚΠΔ (άρ. 6 παρ. 2 β) Ν. 3226/2004).

4) δικαίωμα συμπαράστασης με συνήγορο: άρ. 92 ΚΠΔ (άρ. 97 πρ. ΚΠΔ): Ο κατηγορούμενος δικαιούται να παρίσταται με συνήγορο και δια συνηγόρου σε όλες τις ανακριτικές πράξεις, πλην της εξέτασης των μαρτύρων και των συγκατηγορουμένων τους. Ομοίως, κρίθηκε ότι εξαιρείται και η κατ' οίκον έρευνα (Διάταξη ΕισπρΧαλκ 94/1997 ΠοινΧρ 1997.320, αντίθετα: ΣυμβΕφΑθ 1456/1998 ΠοινΧρ 1998.671, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Η κλήτευση του κατηγορουμένου πρέπει να πραγματοποιείται «εγκαίρως», ήτοι προ τόσο χρόνου ώστε να καθίσταται εφικτή η εμφάνιση του, αλλά και να μη διακινδυνεύει η προανάκριση από τη βραδύτητα (Αθ. Κονταξή «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2006, σελ. 854). Εφόσον δεν κληθεί ο κατηγορούμενος προκαλείται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρ. 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ (Αθ.

Κονταξή «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», εκδ. 2006, σελ. 854, Γ. Νούσιαλη σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 457). Ειδικότερα, η παράλειψη γνωστοποιήσεως στον κατηγορούμενο του τόπου και του χρόνου διενέργειας της πραγματογνωμοσύνης, όπως και η παράλειψη κλήτευσης του κατηγορουμένου πριν τη διενέργεια αυτοψίας, προκαλούν απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ, διότι συνδέονται αναπόσπαστα με τα δικαιώματα του κατηγορουμένου για εκπροσώπηση και υπεράσπιση αυτού (ΣυμβΑΠ 903/2010 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠοινΧρ 2011.265).

5) δυνατότητα αναβολής συγκεκριμένης ανακριτικής πράξης, εφόσον η αναβολή δεν προκαλεί βλάβη της ανάκρισης: άρ. 93 ΚΠΔ (άρ. 98 περ. ΚΠΔ).

6) δικαίωμα υποβολής ερωτήσεων και παρατηρήσεων: άρ. 94 ΚΠΔ (άρ. 99 περ. ΚΠΔ). Το δικαίωμα αυτό αποτελεί την ουσιαστική υλοποίηση του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου με συνήγορο, κατ' άρ. 99 ΚΠΔ.

7) δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου με συνήγορο: άρ. 99 ΚΠΔ (άρ. 100 περ. ΚΠΔ). Το δικαίωμα αυτό αποτελεί ίσως την ουσιωδέστερη έκφανση του δικαιώματος ακροάσεως του κατηγορουμένου κατά το άρ. 20 Σ. και 6 παρ. 3 ΕΣΔΑ (Γ. Νούσιαλη σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 465 – 466). Ο κατηγορούμενος δικαιούται, βέβαια, να υπερασπιστεί τον εαυτό του μόνος του (ΣυμβΕφΘεσ 618/2012 ΠοινΧρ 2014.537, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Η μη κλήτευση του κατηγορουμένου προ, τουλάχιστον, 24 ωρών πριν από κάθε ανακριτική πράξη προκαλεί απόλυτη ακυρότητα κατά το άρ. 171 παρ. 1 περ. β ΚΠΔ (Γ. Νούσιαλη σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 466). Επίσης, στη διάταξη αυτή ορίζεται ο υποχρεωτικός διορισμός συνηγόρου, εάν το ζητήσει ρητά ο κατηγορούμενος, καθόσον, βέβαια, στην προανάκριση ερευνάται η τέλεση πλημμελήματος (άρ. 99 παρ. 3 ΚΠΔ).

8) δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας: άρ. 100 ΚΠΔ (άρ. 101 περ. ΚΠΔ): Ειδικότερα, ο προανακριτικός υπάλληλος, μετά την κλήτευσή του κατηγορουμένου να εμφανιστεί ο κατηγορούμενος ενώπιον του για ν' απολογηθεί, του ανακοινώνει το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου και των εγγράφων της προανάκρισης. Επιτρέπεται, επίσης στον κατηγορούμενο να μελετήσει ο ίδιος ή ο συνήγορός του το κατηγορητήριο και τα έγγραφα της προανάκρισης. Η έννοια των «εγγράφων» της προανάκρισης (και της ανάκρισης) συμπεριλαμβάνει την απολογία ή τις απολογίες συγκατηγορουμένων, καθόσον μάλιστα αποτελούν, δευτερευόντως, αποδεικτικά μέσα, κατ' άρ. 178 παρ. 1 δ) ΚΠΔ (Αθ. Κονταξή «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2006, σελ. 878), καθώς και τις εκθέσεις επίδοσης κλήσεων ή αποφάσεων (Γ. Νούσιαλη σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 468). Ο Ν. 4620/2019 απέλειψε την εξαίρεση χορήγησης συγκεκριμένων εγγράφων της δικογραφίας, εφόσον ήταν δυνατό να τεθεί σε σοβαρό κίνδυνο η ζωή ή τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλου

προσώπου, καθώς και το δημόσιο συμφέρον, όπως η διεξαγωγή έρευνας ή η δημόσια ασφάλεια. Η ανακοίνωση της κατηγορίας δε μπορεί να γίνει εγγράφως ή προφορικά, δεδομένου ότι ο ΚΠΔ δεν διακρίνει επί του θέματος (ΣυμβΑΠ 1461/2003 ΠοινΛογ 2003.1590, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΠλημΑθ 1818/2001 ΠοινΛογ 2001.236, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, αντίθ.: ΣυμβΠλημΑθ 382/2016 ΠοινΔικ 2016.174, ΣυμβΠλημΑθ2846/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠοινΧρ 2014.624, Αρμ. 2015.293, Αθ. Κονταξή «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2006, σελ. 869). Η μη γνωστοποίηση του πέρατος της προανάκρισης δεν επάγεται ακυρότητα, καθώς δεν απαιτείται στο νόμο, όπως, αντίθετα, στην κύρια ανάκριση (Αθ. Κονταξή «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2006, σελ. 879).

9) δικαίωμα αίτησης διεξαγωγής αποδείξεων: άρ. 102 ΚΠΔ: Ο κατηγορούμενος δικαιούται να ζητήσει με αιτιολογημένη αίτηση του στον προανακριτικό υπάλληλο τη διεξαγωγή αποδείξεων προς απόκρουση της κατηγορίας.

10) δικαίωμα χορήγησης προθεσμίας (τουλάχιστον) 48 ωρών για την απολογία: άρ. 103 ΚΠΔ (άρ. 102 πρ. ΚΠΔ): Ο κατηγορούμενος δεν υποχρεούται σε απολογία προ της παρέλευσης της προθεσμίας, η οποία μπορεί να παραταθεί, κατόπιν αίτησης του κατηγορουμένου στον προανακριτικό υπάλληλο, χωρίς περιορισμό, σε αντίθετη με την κύρια ανάκριση όπου ο ανακριτής δεν δύναται να παρατείνει την προθεσμία της απολογίας πέραν του πενθημέρου από την προσαγωγή του κρατούμενου κατηγορουμένου ενώπιον του ανακριτή, κατ' άρ. 6 παρ. 2 Σ. Η μη τήρηση των διατάξεων αυτών προκαλεί απόλυτη ακυρότητα σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ και ιδρύει λόγο αναιρέσης του βουλεύματος σύμφωνα με το άρθρο 484 παρ. 1 α) ΚΠΔ (ΣυμβΑΠ 1181/1988 ΠοινΧρ 1989.111, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Εντούτοις, ενώ η χορήγηση προθεσμίας είναι υποχρεωτική, η χορήγηση παράτασης της προθεσμίας απολογίας αποτελεί διακριτική ευχέρεια του ανακρίνοντος (ΣυμβΑΠ 1062/1988 ΠοινΧρ 1989.48, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΕφΑθ 322/2006 ΠοινΔικ 2007.284), η οποία, όμως εναπόκειται στην έμφρονα κρίση του (όχι απόλυτη και ουσιαστικώς ανέλεγκτη), ο οποίος, λαμβάνοντας υπόψη και την αρχή της οικονομίας της δίκης, αποβλέπει στη δικαιολογημένη εξυπηρέτηση του δικαιώματος υπεράσπισης του κατηγορουμένου, όπως επιβάλλεται και από τις υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 3 στ. β της ΕΣΔΑ και 14 παρ. 3 στοιχ. β του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (κυρωτικός Ν 2462/1997), με τις οποίες ορίζεται ότι κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα έχει το δικαίωμα να διαθέτει επαρκή χρόνο και ευκολίες για την προετοιμασία της υπεράσπισής του (ΣυμβΕφΑθ 322/2006 ο.π.). Ο κίνδυνος παραγραφής κρίθηκε ότι αποτελεί λόγο σύντμησης της προθεσμίας απολογίας (ΣυμβΠλημΠατρ 380/2004 ΝοΒ 2005.339, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι ο κατηγορούμενος στην προανάκριση μπορεί να υποβάλλει εγγράφως την απολογία του εκπροσωπούμενος από συνήγορο που διορίστηκε κατά το άρ. 89 παρ. 2 ΚΠΔ, εκτός αν ο ενεργών την προανάκριση

θεωρεί αναγκαία την αυτοπρόσωπη εμφάνιση του κατηγορουμένου, σύμφωνα με το άρθρ. 106 ΚΠΔ, σε αντίθεση με την κύρια ανάκριση όπου απαιτείται η αυτοπρόσωπη παρουσία του κατηγορουμένου, καθόσον μάλιστα προβλέπεται η έκδοση εντάλματος βίαιης προσαγωγής ή εντάλματος συλλήψεως κατά του απειθούς κατηγορουμένου (Αδ. Παπαδαμάκη «Ποινική Δικονομία», 2008, σελ. 269, Μ. Παπαχρήστου σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, том. I, σελ. 1369).

11) δικαίωμα υποβολής αίτησης εξαίρεσης των διορισθέντων πραγματογνωμόνων: 192 ΚΠΔ: Το όργανο που διόρισε τους πραγματογνώμονες υποχρεούται να γνωστοποιήσει εγγράφως (και) στον κατηγορούμενο τα στοιχεία τους, καθώς δεν αρκεί πλέον η ανακοίνωση των ονοματεπωνύμων τους, προκειμένου να ασκήσουν το δικαίωμα τους σε υποβολή αίτησης εξαίρεσης αυτών (άρ. 191 ΚΠΔ), εξαιρουμένων των κάτωθι περιπτώσεων: α) όταν η γνωστοποίηση είναι αδύνατη, όπως στην περίπτωση κατηγορουμένου με άγνωστη διαμονή ή κατοίκου αλλοδαπής που δεν διόρισε αντίκλητο (Α. Γεωργιάδης σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, том. I, σελ. 1041), β) προκαταρκτική πραγματογνωμοσύνη, κατ' άρθρ. 187 ΚΠΔ. Η παράλειψη της γνωστοποίησης αυτής στον κατηγορούμενο, αναγόμενη στην υπεράσπισή του και στην άσκηση των συναφών δικαιωμάτων του, που του παρέχονται από το νόμο, επιφέρει, κατά το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ, απόλυτη ακυρότητα, που ιδρύει λόγο αναιρέσεως του βουλεύματος ή της αποφάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 484 παρ. 1 α) ή 510 παρ. 1 περ. Α ΚΠΔ, αναλόγως (ΟΛΑΠ 1/2017 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠοινΧρ 2017.605). Ομοίως, γνωστοποιείται η ανάθεση της πραγματογνωμοσύνης στα κατ' άρθρ. 184 ΚΠΔ εργαστήρια (άρ. 204 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ). Επίσης, όπως προκύπτει από τη διατύπωση του άρθρ. 227 παρ. 2 ΚΠΔ, ακόμη και κατά την εξέταση ανηλίκων θυμάτων προσβολής προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας (άρ. 227 παρ. 1 ΚΠΔ) είναι επιτρεπτός ο διορισμός τεχνικού συμβούλου, σε αντίθεση με το πρ. ΚΠΔ (άρ. 226 Α πρ. ΚΠΔ, ΣυμβΕφΘεσ 782/2019 ΠοινΔικ 2019.90), εξαιρουμένης της δυνατότητας προσωπικής επαφής με τον ανήλικο. Επομένως, και σε αυτήν την περίπτωση υφίσταται υποχρέωση γνωστοποίησης του διορισμού του πραγματογνώμονα παιδοψυχολόγου ή παιδοψυχίατρου που παρίσταται κατά την εξέταση του θύματος, άλλως προκαλείται απόλυτη ακυρότητα της κατάθεσης του ανηλίκου θύματος (ΣυμβΠλημΡοδ 42/2021 ΠοινΔικ 2021.1263, όπου κρίθηκε ότι απόλυτη ακυρότητα προκλήθηκε από την παράλειψη γνωστοποίησης του ονοματεπωνύμου του πραγματογνώμονα στον κατηγορούμενο, αλλά και από την παράλειψη τήρησης της διαδικασίας άρθρ. 227 ΚΠΔ που επιβάλλει τον διορισμό και την παράσταση ως πραγματογνώμονα παιδοψυχολόγου ή παιδοψυχίατρου).

12) δικαίωμα διορισμού τεχνικού συμβούλου: άρθρ. 204 ΚΠΔ (204 πρ. ΚΠΔ): Το δικαίωμα αυτό του κατηγορουμένου επεκτείνεται πλέον και στην προανάκριση και την προκαταρκτική εξέταση, οπότε αφορά και πλημμελήματα. Όπως ορίζεται, εκείνος που διατάσσει πραγματογνωμοσύνη

γνωστοποιεί συγχρόνως (και) στον κατηγορούμενο, σύμφωνα με το άρθρο 192, τον διορισμό των πραγματογνωμόνων, τον τόπο και το χρόνο διεξαγωγής της πραγματογνωμοσύνης, καθώς και το θέμα της, ενώ τάσσει εύλογη προθεσμία για το διορισμό τεχνικού συμβούλου. Ο κατηγορούμενος οφείλει να γνωστοποιήσει εγγράφως σ' αυτόν που διέταξε την πραγματογνωμοσύνη τον διορισμό του τεχνικού συμβούλου (άρ. 204 παρ. 1 εδ. δ' ΚΠΔ), ο οποίος, εντεύθεν, έχει απλό δικαίωμα παρακολούθησης της διεξαγωγής της πραγματογνωμοσύνης και συντάξεως γραπτών παρατηρήσεων, όχι ενεργό συμμετοχή στη διεξαγωγή της, και δη ο τεχνικός σύμβουλος έχει τα εξής δικαιώματα: 1) να παρίσταται κατά τις εργασίες των πραγματογνωμόνων, 2) να λαμβάνει υπόψη έγγραφα και πληροφορίες που έχουν υπόψη τους οι πραγματογνώμονες, 3) να λαμβάνει με δαπάνες εικείου που τον διόρισε αντίγραφα της έκθεσης πραγματογνωμοσύνης και των εγγράφων που τη συνοδεύουν και 4) εφόσον το επιτρέψει ο ανακριτής ή το δικαστήριο, έχει δικαίωμα να εξετάσει το πρόσωπο ή το πράγμα που αποτέλεσε το αντικείμενο της πραγματογνωμοσύνης (άρ. 207, 208 ΚΠΔ). Το κύριο έργο επομένως του τεχνικού συμβούλου, ως επιφορισμένου με την τεχνική υπεράσπιση του διαδίκου, συνίσταται στο δικαίωμα να προβαίνει σε απλές υποδείξεις προς τους πραγματογνώμονες, για τις οποίες γίνεται ειδική μνεία στην έκθεση που θα συνταχθεί κατά το πρότυπο του αντίστοιχου δικαιώματος του συνηγόρου του κατηγορουμένου κατά τη λήψη της απολογίας στην προδικασία (υπ' αρ. 7/2008 Γνωμοδότηση Εισαγγελέα Αρείου Πάγου, www.eisap.gr, ΠοινΧρ 2010.61, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ομοίως: ΟΛΑΠ 1/2017 ο.π.).

Πέραν των ανωτέρω, στο άρθρο 245 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ ορίζεται ότι η προανάκριση δεν περατώνεται προ της απολογίας του κατηγορουμένου που αποτελεί έκφραση του δικαιώματος ακρόασης του κατηγορουμένου (άρ. 20 παρ. 1 Σ.). Επομένως, η μη κλήση του κατηγορουμένου σε απολογία συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ, (Αδ. Παπαδαμάκη «Ποινική Δικονομία», 2008, σελ. 272), η οποία συμπαρασύρει, κατ' άρθρο 176 παρ. 2 ΚΠΔ, και την εξαρτημένη πράξη της παραπομπής (Μ. Παπαχρήστου σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, том. I, σελ. 1369, όμοια: ΣυμβΠλημΑθ 3845/2015 ΠοινΔικ 2006.438). Εντούτοις, ως κρίθηκε, η μη κλήση του κατηγορουμένου προς συμπληρωματική απολογία στη διαταχθείσα περαιτέρω προανάκριση, εφόσον αυτός είχε ήδη κληθεί, σύμφωνα με το προβλεπόμενο στο άρθρο 20 παρ. 1 Σ δικαίωμα ακρόασης του κατηγορουμένου, δεν επιφέρει απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ (ΣυμβΠλημΘεσ 42/2007 Αρμ. 2007.1968, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

- κύρια ανάκριση (άρ. 246 – 250 ΚΠΔ)

Η κύρια ανάκριση, κατ' άρθρο 246 παρ. 2 ΚΠΔ, διενεργείται υποχρεωτικά στην περίπτωση διάπραξης κακουργήματος και δυνητικά στην περίπτωση διάπραξης πλημμελήματος και δη: 1) πλημμέλημα για το οποίο προβλέπεται η

δυνατότητα επιβολής προσωρινής κράτησης, δηλαδή η ανθρωποκτονία από αμέλεια κατά συρροή, αν προκύπτει σκοπός φυγής του κατηγορουμένου (άρ. 286 παρ. 2, 1 ΚΠΔ), 2) πλημμέλημα για το οποίο συντρέχει περίπτωση επιβολής περιοριστικών όρων, δηλαδή τιμωρούμενο με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 3 μηνών (άρ. 283 παρ. 3 ΚΠΔ). Η παραγγελία του εισαγγελέα πρέπει να καθορίζει και να εξειδικεύει την αξιόποινη πράξη και την ποινική διάταξη που την προβλέπει, ενώ δεν δύναται να ανακληθεί (ΣυμβΑΠ 1367/2003 ΠοινΛογ 2003.1536).

Ειδικότερα, ο κατηγορούμενος κατά την ανάκριση, πέραν των όσων ήδη εκτέθηκαν, έχει τα κάτωθι δικαιώματα:

1) δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου με συνήγορο: άρ. 99 ΚΠΔ (άρ. 100 πρ. ΚΠΔ): Ο ανακριτής υποχρεούται να διορίσει αυτεπαγγέλτως συνήγορο στον κατηγορούμενο για κακούργημα, εκτός εάν ο κατηγορούμενος δηλώσει ρητά και ανέκλιητα ότι παραιτείται από το δικαίωμα του αυτό. Σε αντίθεση με τον πρ. ΚΠΔ, δηλαδή, κατά το άρ. 99 παρ. 3 εδ. α' ΚΠΔ δεν απαιτείται η υποβολή αιτήματος εκ μέρους του κατηγορουμένου (για κακούργημα) προκειμένου να διοριστεί συνήγορος υπεράσπισης του, αλλά διορίζεται αυτεπαγγέλτως εκ μέρους του ανακριτή. Ομοίως, στην περίπτωση της διενέργειας ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης, ο ανακριτής οφείλει να διορίσει αυτεπαγγέλτως συνήγορο στον κατηγορούμενο, ακόμη και άνευ αιτήματος του ιδίου, κατ' άρ. 200 ΚΠΔ, καθώς είναι αναγκαία η προηγούμενη ακρόαση του συνηγόρου του κατηγορουμένου προς της έκδοσης της διάταξης του ανακριτή περί εισαγωγής του κατηγορουμένου σε δημόσιο ψυχιατρείο για παρακολούθηση, άλλως επέρχεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρ. 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ (Αθ. Κονταξή «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2006, σελ. 1376).

2) δικαίωμα πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας: άρ. 100 ΚΠΔ (άρ. 101 πρ. ΚΠΔ): Η παραβίαση από τον ανακριτή της υποχρέωσης γνωστοποίησης του πέρατος της ανάκρισης (και της συμπληρωματικής ανάκρισης) συνεπάγεται, σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ, απόλυτη ακυρότητα που λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υπόψη σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Άρειο Πάγο, ακόμη και ιδρύει τον από το άρθρο 484 παρ. 1 α) ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως (ΣυμβΑΠ 1138/2007 ΠοινΧρ 2008.332, ΠοινΛογ 2007.764, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Η γνωστοποίηση γίνεται είτε δια κοινοποιήσεως, κατά τα άρθρα 154 και 165 ΚΠΔ, συντασσόμενης εκθέσεως, είτε δια εγγράφου επιδιδομένου προσηκόντως. Στην τελευταία περίπτωση το έγγραφο με το οποίο γνωστοποιείται το πέρας της ανάκρισης επιδίδεται στη διεύθυνση της κατοικίας που δήλωσε ο κατηγορούμενος κατά την απολογία του ενώπιον του ανακριτή, κατ' άρ. 273 παρ. 1 α) ΚΠΔ (ΣυμβΑΠ 1138/2007 ο.π.). Σύμφωνα δε με το άρ. 308 παρ. 4 ΚΠΔ, ο ανακριτής οφείλει πριν τη διαβίβαση της δικογραφίας στον εισαγγελέα, να γνωστοποιήσει στους διαδίκους, μεταξύ των οποίων και ο κατηγορούμενος (άρ. 70 παρ. 1 εδ. α', 2 ΚΠΔ) το πέρας της ανάκρισης προκειμένου να ασκήσουν τα προβλεπόμενα στα άρ. 100, 107, 108 ΚΠΔ δικαιώματά τους. Εφόσον μετά τη γνωστοποίηση του πέρατος της ανάκρισης πραγματοποιηθούν νέες ανακριτικές πράξεις, όπως

εξέταση νέων μαρτύρων, ο ανακριτής οφείλει να προβεί σε νέα γνωστοποίηση στον κατηγορούμενο (Α. Ζαχαριάδη σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 1763), όχι όμως σε κλήση σε συμπληρωματική απολογία, καθώς με τη νέα γνωστοποίηση του πέρατος της ανάκρισης λαμβάνει γνώση των νέων ανακριτικών πράξεων μη στερούμενος των υπερασπιστικών του δικαιωμάτων (ΣυμβΑΠ 14/2005 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠοινΛογ 2005.75).

3) απολογία κατηγορουμένου (άρ. 270 παρ. 1 εδ. α', 273, 274 ΚΠΔ): Η μη κλήση του κατηγορουμένου σε απολογία προκαλεί απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρ. 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ (ΣυμβΑΠ 1488/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΕφΑθ 151/2014 ΠοινΧρ 2016.57, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Ομοίως, η παράλειψη του ανακριτή να απαγγείλει κατηγορία για το σύνολο των αδικημάτων που βαρύνουν τον κατηγορούμενο προκαλεί απόλυτη ακυρότητα, κατ' άρθρ. 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ (ΣυμβΕφΔυτΜακ 78/1995 Υπερ. 1997.66, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Η ανάκριση θεωρείται περατωθείσα, χωρίς κλήτευση και απολογία του κατηγορουμένου, εάν, μετά τη διενέργεια ανακριτικών πράξεων, δεν προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις εναντίον του, κατ' εκτίμηση του ανακριτή (βλ. ΟΛΑΠ 9/2001 Δνη 2001.1442, ΝοΒ 2002.159, ΠοινΧρ 2001.788, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Οι ενδείξεις θεωρούνται σοβαρές όταν πιθανολογούν την ενοχή του κατηγορουμένου ή όταν από το αποδεικτικό υλικό που συγκομίσθηκε προκύπτει με βεβαιότητα ότι το δικαστήριο θα πρέπει να επιληφθεί και να υποβάλει στη δοκιμασία της επ' ακροατηρίου διαδικασίας τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίζονται οι ενδείξεις. Αντιθέτως, οι ενδείξεις δεν θεωρούνται σοβαρές όταν, αυτές καθαυτές κρινόμενες, δεν πιθανολογούν σοβαρά την ενοχή του κατηγορουμένου και κλονίζονται από άλλα αποδεικτικά στοιχεία που είναι επαρκή για να οδηγήσουν το δικαστήριο στην απαλλαγή του»), κατ' άρθρ. 270 παρ. 1 β' ΚΠΔ. Το Δικαστικό Συμβούλιο, εφόσον διαφωνεί με την κρίση του ανακριτή περί μη κλήτευσης του κατηγορουμένου, διατάσσει περαιτέρω ανάκριση προς λήψη απολογίας του κατηγορουμένου, άλλως, ήτοι εφόσον προβεί στην έκδοση παραπεμπτικού βουλεύματος, θεμελιώνεται απόλυτη ακυρότητα, κατ' άρθρ. 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ (ΣυμβΕφΘεσ 130/2012 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Αρμ. 2012.757). Η κρίση του δικαστικού συμβουλίου που διατάσσει περαιτέρω ανάκριση για λήψη απολογιών εκτιμώντας ότι προέκυψαν αποχρώσες (επαρκείς) ενδείξεις ενοχής για συγκεκριμένους κατηγορουμένους δεν αποτελεί πρόκριση ενοχής επί της ουσίας της κατηγορίας, ούτε παραβιάζει τα δικαιώματά τους για υπεράσπιση (ΟΛΑΠ 8/2002 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠοινΛογ 2002.468, Δνη 2003.1457, ΝοΒ 2002.1512). Προσέτι δε, ως κρίθηκε, εάν υφίσταται περίπτωση προσωρινής κρατήσεως του κατηγορουμένου κατά το άρθρ. 282 του πρ. ΚΠΔ (ήδη 286 ΚΠΔ), ήτοι αν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής αυτού για κακούργημα, ο ανακριτής μπορεί, κατά την κρίση του, είτε να καλέσει τον κατηγορούμενο προς απολογία με κλήση, είτε να ειδώσει κατ' αυτού ένταλμα συλλήψεως, και χωρίς να καλέσει αυτόν προηγουμένως σε απολογία, αφού τον προορισμό αυτής να εμφανισθεί ο κατηγορούμενος για να απολογηθεί εκπλήρωσε κατά

τον πλέον δραστικό τρόπο το ένταλμα σύλληψης που εκδόθηκε. Η ίδια θέση υποστηρίζεται ακόμη και στην περίπτωση που προηγήθηκε κλήτευση προς απολογία, αλλά ήταν άκυρη (ΣυμβΕφΑθ 151/2014 ο.π., όμοια: ΣυμβΑΠ 149/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Οι διατάξεις των άρθρ. 270 παρ. 2, 271 παρ. 1, 276 παρ. 2, 286 παρ. 1, 2 ΚΠΔ επαναπροσδιορίζουν το πλαίσιο για την έκδοση εντάλματος σύλληψης του κατηγορουμένου, άνευ προηγούμενης κλήτευσης του, ως τρόπο περαιώσης της ανάκρισης. Ειδικότερα, απαιτείται να συντρέχουν οι τυπικές προϋποθέσεις της προσωρινής κράτησης, αλλά και ο κίνδυνος φυγής ή διάπραξης άλλων σοβαρών εγκλημάτων, επί τη βάση συγκεκριμένων περιστατικών που πρέπει να μνημονεύονται στο σώμα του εντάλματος σύλληψης. Η έκδοση εντάλματος βίαιης προσαγωγής του κατηγορουμένου, αντιθέτως, προϋποθέτει την προηγούμενη κλήτευση του κατηγορουμένου, σύμφωνα με τα άρθρ. 270 παρ. 2, 271, 272 ΚΠΔ. Επίσης, η κλήση σε απολογία επιδίδεται στον κατηγορούμενο προ 24 ωρών πριν από την ημέρα που ορίστηκε για την εμφάνιση του, κατ' άρθρ. 271 παρ. 2 β', 168 παρ. 1 εδ. τελ. ΚΠΔ. Επιπλέον, ο κατηγορούμενος δικαιούται να παραδώσει την απολογία του γραπτή, αλλά ο ανακριτής οφείλει να του απευθύνει τις αναγκαίες ερωτήσεις προς αποσαφήνιση του περιεχομένου της έγγραφης απολογίας, οι οποίοι αναγράφονται ρητά στην έκθεση (άρθρ. 273 παρ. 2 εδ. γ', δ', ε' ΚΠΔ). Προσέτι δε, εφόσον ο κατηγορούμενος διαμένει σε κράτος – μέλος της Ε.Ε. (γνωστή κατοικία ή διαμονή), ο ανακριτής δύναται να προβεί στην έκδοση Ευρωπαϊκής Εντολής Έρευνας, κατὰ το Ν. 4489/2017, με τον οποίο ενσωματώθηκε στην εθνική έννομη τάξη η Οδηγία 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Απριλίου 2014, καθώς αποτελεί «αρμόδια αρχή έκδοσης Ε.Ε.Ε.», κατὰ το άρθρ. 6 α) Ν. 4489/2017, της οποίας το αναγκαίο περιεχόμενο ορίζεται στο άρθρ. 8. Το ζήτημα, όμως, της επιβολής ή μη μέτρων δικονομικού καταναγκασμού κείται πέραν της Ε.Ε.Ε., καθώς πρόκειται για εντολή διενέργειας συγκεκριμένης ανακριτικής πράξης – ερευνητικού μέτρου προς λήψη αποδεικτικών στοιχείων. Βέβαια, υφίσταται πάντα η δυνατότητα κλήσης του κατηγορουμένου στα πλαίσια δικαστικής συνδρομής σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση περί αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής επί ποινικών υποθέσεων (κυρωτικό Ν.Δ. 4218/1961) με συμπλήρωση των ρυθμίσεων της και από τα άρθρα 48 επ. της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν (βλ. και Στ. Δασκαλόπουλου «Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (Ε.Ε.Ε.): Ο νέος θεσμός Δικαστικής Συνεργασίας επί ποινικών υποθέσεων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης», ΠοινΧρ 2018.173).

4) δικαίωμα αίτησης διεξαγωγής αποδείξεων: άρθρ. 102 ΚΠΔ: Η νεοπαγής διάταξη του τελ. εδαφίου του άρθρ. 274 ΚΠΔ ορίζει ότι «Ο ανακρίνων, αφού προηγουμένως διατυπώσει τη γνώμη του ο εισαγγελέας, έχει την υποχρέωση με διάταξή του να αιτιολογεί την απόρριψη των αποδεικτικών αιτημάτων του άρθρου 102». Όπως κρίθηκε, υπό τον πρ. ΚΠΔ, η άρνηση του ανακριτή να ικανοποιήσει τα αποδεικτικά αιτήματα του κατηγορουμένου, διότι φρονεί ότι το προτεινόμενο αποδεικτικό μέσο δεν είναι χρήσιμο για την ανακάλυψη της αλήθειας, δεν επάγεται απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρ. 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ,

ενόψει μάλιστα του δικαιώματος προσφυγής στο Δικαστικό Συμβούλιο, κατ' άρθρ. 307 α) πρ. ΚΠΔ (ΣυμβΑΠ 505/1995 ΝοΒ 1996.89, ΠοινΧρ 1995.800. ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΑΠ 487/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΑΠ 747/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΑΠ 424/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Αρμ. 2015.1002, ΠειρΝομ 2015.168, ΣυμβΕφΚρητ 30/2014 ΠοινΧρ2016.384, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΠλημΒόλ 50/2010 Αρμ. 2010.554, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΠλημΚατ 75/2018 ΠοινΔικ 2018.116, καθώς και: Αθ. Κονταξή «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2006, σελ. 1757 – 1758). Η ανωτέρω διάταξη, όμως, επιβάλλει πλέον την αιτιολογημένη απόρριψη των αποδεικτιών αιτημάτων του κατηγορουμένου, κατόπιν διατύπωσης γνώμης του εισαγγελέα.

Ειδικότερα ζητήματα:

1) Ο ανακριτής νομίμως επεκτείνει την ποινική δίωξη σε όσους συμμετείχαν στην ίδια πράξη, για την οποία ασκήθηκε ποινική δίωξη με παραγγελία κύριας ανάκρισης, ως δικαιούται και υποχρεούται κατ' άρθρ. 250 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ, μη προκύπτουσας απόλυτης ακυρότητας από την παράλειψη διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης (ΣυμβΑΠ 860/2009 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

2) Ο ανακριτής, αντιθέτως, δεν δύναται να επεκτείνει την ποινική δίωξη σε άλλες πράξεις, έστω κι αν είναι συναφείς, κατ' άρθρ. 250 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ. Βέβαια, ως κρίθηκε, εάν μετά την άσκηση της ποινικής διώξεως και κατά τη διάρκεια της κύριας ανακρίσεως διαπιστώθηκε η τέλεση και άλλων μερικότερων πράξεων του κατ' εξακολούθηση εγκλήματος, για το οποίο ασκήθηκε ποινική δίωξη με παραγγελία κύριας ανάκρισης, οι οποίες (πράξεις) περιλαμβάνονται μέσα στο χρονικό διάστημα της αναφερόμενης στην ασκηθείσα ποινική δίωξη συνολικής εγκληματικής συμπεριφοράς του κατηγορουμένου, δεν σημαίνει ότι εξ αυτού επήλθε απόλυτη ακυρότητα ή υπέρβαση εξουσίας και δεν πρέπει η υπόθεση, ως προς τις μερικότερες αυτές πράξεις, να επιστρέψει στο προ της άσκησης της ποινικής διώξεως δικονομικό στάδιο της προκαταρκτικής εξετάσεως και να λάβει χώρα με τον τρόπο αυτό κατακερματισμός της ποινικής δικογραφίας που σχηματίστηκε (ΣυμβΑΠ 1712/2011 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

3) Η κίνηση της ποινικής διώξης με παραγγελία κύριας ανάκρισης χωρίς να προηγηθεί προκαταρκτική εξέταση, αυτεπάγγελτη προανάκριση ή ένορκη διοικητική εξέταση, προκαλεί απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρ. 43 παρ. 1, 171 παρ. 1 περ. β ΚΠΔ (Αδ. Παπαδαμάκη «Ποινική Δικονομία», 2008, σελ. 240, ομοίως: ΣυμβΑΠ 860/2009 ο.π.). Η κρατούσα στη νομολογία θέση, υπό τον πρ. ΚΠΔ, ήταν ότι δεν δημιουργείται απόλυτη ακυρότητα λόγω παραβίασης των διατάξεων που καθορίζουν την υπεράσπιση του κατηγορουμένου, στην περίπτωση που ο τελευταίος, αν και δεν κλητεύθηκε νομίμως ή και καθόλου πριν από σαράντα οκτώ ώρες για παροχή εξηγήσεων και για εξέτασή του ανωμοτί κατά το στάδιο διενεργηθείσας προκαταρκτικής εξέτασης, είχε τη δυνατότητα να προβάλει τους υπερασπιστικούς ισχυρισμούς του στο στάδιο της ανάκρισης που επακολούθησε αυτής (προκαταρκτικής εξέτασης) (ΣυμβΑΠ 1131/2009 ΠοινΔικ 2009.822, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΑΠ 827/2011 ΤΝΠ

ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΠλημΝαυπλ 110/2016 ΠοινΔικ 2016.70). Ο ΚΠΔ αναβάθμισε την προκαταρκτική εξέταση, καθώς κατέστησε αυτήν υποχρεωτική και για πλημμελήματα αρμοδιότητας τριμελούς πλημμελειοδικείου και τριμελούς εφετείου (προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας), κατ' άρθρ. 43 παρ. 1, όρισε ως υποχρεωτική την κλήτευση του υπόπτου, κατ' άρθρ. 244 παρ. 1 ΚΠΔ, και επέτρεψε, κατ' εξαίρεση, την παράλειψη κλήτευσης, εφόσον προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για την άμεση άσκηση ποινικής δίωξης με παραγγελία κύριας ανάκρισης (κακούργημα), καθώς και σκοπός φυγής του υπόπτου ή τέλεσης νέων εγκλημάτων (άρθρ. 244 παρ. 2 ΚΠΔ), ενώ προβλέφθηκε ρητά στο άρθρ. 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ ότι η μη τήρηση των διατάξεων που ορίζουν την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του προσώπου στον οποίο αποδίδεται η πράξη κατά την προκαταρκτική εξέταση προκαλούν απόλυτη ακυρότητα ενδυναμώνοντας τη θέση του υπόπτου. Ο ύποπτος, ως προσδιορίζεται στο άρθρ. 244 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ (άρθρ. 70 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ), συγκαταλέγεται πλέον στους διαδίκους στην ποινική δίκη και, συνεπώς, αποτελεί φορέα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που συμπράττει στην εξέλιξη αυτής (άρθρ. 70 παρ. 2, 1 ΚΠΔ). Όπως κρίθηκε, υπό το πρίσμα των ανωτέρω ρυθμίσεων του ΚΠΔ, αντίθετα από την κρατούσα στη νομολογία θέση υπό τον προ. ΚΠΔ, η παράλειψη κλήτευσης του υπόπτου προς παροχή εξηγήσεων επιφέρει απόλυτη ακυρότητα της ασκηθείσας ποινικής δίωξης (παραγγελία κύριας ανάκρισης) λόγω μη νομότυπης περάτωσης της προκαταρκτικής εξέτασης, κατ' άρθρ. 171 παρ. 1 β ΚΠΔ, και παραβίασης των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του υπόπτου κατ' άρθρ. 171 παρ. 1 δ ΚΠΔ (Π. Τσιριδής σε Λ. Μαργαρίτη «Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», 2020, τομ. Ι, σελ. 1357, Μ. Παπαχρήστου, ο.π., σελ. 165, επίσης: ΣυμβΠλημΑθ 1054/2021 ΠοινΧρ 2021.390, ΣυμβΠλημΘεσ 905/2021 αδημ.).

- ανήλικοι κατηγορούμενοι:

Ο Ν. 4689/2020 προβλέπει ορισμένα (επιπλέον) δικαιώματα των ανηλίκων κατηγορουμένων για πράξεις, οι οποίες αν τελούνταν από ενήλικο, θα τιμωρούνταν με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξι (6) μηνών. Ειδικότερα, πρόκειται για κάτωθι κύρια δικαιώματα: 1) δικαίωμα ενημέρωσης για δικαιώματα κατηγορουμένου και ποινική διαδικασία, αφού έχει καταστεί ο ανήλικος κατηγορούμενος (άρθρ. 4 παρ. 1 Α Ν. 4689/2020) και αφού του έχει ασκηθεί ποινική δίωξη, πριν την απαγγελία κατηγορίας (άρθρ. 4 παρ. 1 Β Ν. 4689/2020) (απαιτείται έγγραφη πιστοποίηση ότι έλαβε γνώση αυτών). 2) δικαίωμα ενημέρωσης του ασκούντος τη γονική μέριμνα για τα ίδια ως άνω δικαιώματα που έχει ο ανήλικος (άρθρ. 5 Ν. 4689/2020). 3) δικαίωμα σε ατομική αξιολόγηση (άρθρ. 7 Ν. 4689/2020).

- τρόποι πρότασης (απολύτων) ακυροτήτων:

Είναι αναγκαία μια σύντομη αναφορά στους τρόπους πρότασης των ακυροτήτων και δη των απολύτων ακυροτήτων της προδικασίας που προκύπτουν από την παραβίαση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, κατ' άρθρ. 171 παρ. 1 περ. δ ΚΠΔ. Οι απόλυτες ακυρότητες της προδικασίας δεν προτείνονται στο ακροατήριο, καθώς στο άρθρ. 174 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ ορίζεται ότι «Αν η απόλυτη ακυρότητα αναφέρεται σε πράξεις της προδικασίας μπορεί να ληφθεί υπόψη αυτεπαγγέλτως ή να προταθεί ωστόσο γίνει αμετάκλητη η παραπομπή στο ακροατήριο». Οι τρόποι πρότασης είναι: 1) με αυτοτελή αίτηση ενώπιον του αρμοδίου δικαστικού συμβουλίου, δηλαδή του συμβουλίου του δικαστηρίου στο οποίο εκκρεμεί η υπόθεση κατά την υποβολή της αίτησης (ΣυμβΕφΠατρ 188/2016 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Ειρ. Χρυσογιάννη «Οι ακυρότητες της προδικασίας», www.esdi.gr), το οποίο κηρύσσει την ακυρότητα και διατάσσει την επανάληψη των ακύρων πράξεων, εφόσον είναι τούτο αναγκαίο και εφικτό (άρθρ. 176 παρ. 1, 3 ΚΠΔ), 2) με ένδικο μέσο (ειδικός λόγος έφεσης και αναίρεσης, άρθρ. 478 παρ. 1 α), 484 παρ. 1 α), 510 παρ. 1 Α ΚΠΔ), εφόσον η παραπομπή γίνεται με βούλευμα του αρμοδίου δικαστικού συμβουλίου, 3) με προσφυγή κατά του κλητηρίου θεσπίσματος, στην περίπτωση παραπομπής δι' απευθείας κλήσεως στο ακροατήριο του τριμελούς πλημμελειοδικείου ή του τριμελούς εφετείου (πρόσωπα ιδιάζουσας δωσιδικίας), κατ' άρθρ. 322, 323 ΚΠΔ. Οι ακυρότητες της προδικασίας δεν αποτελούν λόγο ακυρότητας του κλητηρίου θεσπίσματος, αφού δεν ορίζεται τούτο από το νόμο (ΟΛΑΠ 1/2018 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΠοινΧρ 2008.305, Αρμ 2008.617, Δίκη 2008.563, ΠοινΛογ 2008.21, ΝοΒ 2008.997). Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 176 παρ. 2 εδ. α' ΚΠΔ, η ακυρότητα μιας πράξης καθιστά άκυρες και τις εξαρτημένες από αυτήν μεταγενέστερες πράξεις της ποινικής διαδικασίας. Όπως συνάγεται από τη διάταξη αυτή, επί διαδοχικών πράξεων της ποινικής διαδικασίας όταν η μία είναι άκυρη, η ακυρότητα εκτείνεται αυτοδικαίως και στις πράξεις που ενεργήθηκαν μετά την άκυρη πράξη, υπό τον όρο, όμως, ότι εκείνες δικονομικώς εξαρτώνται από αυτήν. Ως εξαρτώμενες θεωρούνται όσες πράξεις παρήχθησαν συνεπεία της άκυρης αρχικής, που αποτελεί δικονομική προϋπόθεση και λογικό νόμιμο όρο των μεταγενέστερων πράξεων, οι οποίες συνιστούν έτσι το αναγκαίο αποτέλεσμα εκείνης. Η εξάρτηση πρέπει να είναι αποκλειστική και πραγματική και όχι τυχαία ή ευκαιριακή, έτσι ώστε οι μεταγενέστερες πράξεις να ευρίσκονται σε σχέση προέλευσης από την άκυρη πράξη (ΟΛΑΠ 2/1996 ΠοινΧρ 1996.570, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Επίσης, κατά τη διάταξη του άρθρ. 176 παρ. 2 β' ΚΠΔ, «Ο δικαστής μπορεί να κηρύξει άκυρες και πράξεις σύγχρονες ή προγενέστερες, μόνο όταν είναι συναφείς με εκείνη που ακυρώθηκε», δηλαδή εάν δεν κηρυχθούν άκυρες διατηρούν το κύρος τους (Π. Μπρακουμάτσου «Η δικονομική ακυρότητα και τα στάδια ίασης αυτής», ΠοινΔικ 2005.733, με εκεί νομολογιακές και θεωρητικές παραπομπές). Βέβαια, στη νομολογία και τη θεωρία έχει υποστηριχθεί η θέση ότι, κατ' εξαίρεση, ορισμένες ακυρότητες της προδικασίας, μπορούν να επαναξιολογηθούν στο ακροατήριο, έστω κι αν έχουν καλυφθεί, εφόσον αφορούν την, κατά παράβαση των άρθρων 31 παρ. 2, 105 παρ. 2 εδ. β' παρ.

ΚΠΔ, ανάγνωση στο ακροατήριο και αποδεικτική αξιοποίηση σε βάρος του κατηγορουμένου των καταθέσεων που έχει δώσει κατά την προδικασία (Αδ. Παπαδαμάκη, ο.π., σελ. 217 – 218, Π. Μπρακουμάτσου, ο.π., με ειδική αναφορά σε: ΟΛΑΠ 2/1999 ΝοΒ 2000. 510, ΠοινΔικ 2000.30, ΠοινΧρ 1999.811, Υπερ. 2000.268, ΤριμΕφΑθ 699, 780, 809, 3244/2003 ΠοινΧρ 2004.1001).

(Ευχαριστώ για την προσοχή σας)

Χρα Μαργαρίτα
Αντεισαγγελέας Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης